БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ИНСТИТУТ ЗА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО

СЕКЦИЯ ПО ГРАЖДАНСКОПРАВНИ НАУКИ

„ОСПОРВАНЕ НА ПРЕОБРАЗУВАНЕТО НА ТЪРГОВСКИ ДРУЖЕСТВА”

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

в област на висше образование ш.3. Социални, стопански и правни науки,

в професионално направление ш.3.6. Право,

докторска програма „Гражданско и семейно право”

от

КИРИЛ СТАЙКОВ ПЕТРОВ

докторант в задочна форма на обучение

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: проф. д-р Поля Голева

гр. София, 2021 г.

Дисертационният труд е предварително обсъден на 26.10.2021 г. от Секцията по гражданскоправни науки в Института за държавата и правото към БАН и е дадено положително становище за готовността за защита на дисертационния труд пред научно жури в състав:

Вътрешни членове:	проф. д-р Поля Голева
	доц. д-р Петър Бончовски
Резервен член:	доц. д-р Николай Колев
Външни членове:	проф. д-р Силви Чернев
	проф. д-р Григор Григоров
	доц. д-р Ангел Шопов
Резервен член:	проф. д-р Люба Панайотова

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 16.02.2022 г. от …. часа в заседателната зала на Института за държавата и правото при Българската академия на науките, гр. София, ул. „Сердика“ № 4, партер, при спазване на всички актуални противоепидемичните мерки в Република България.

Съдържание

I. Обща характеристика на дисертационния труд 4
1. Необходимост от изследването 4
2. Предмет, цел и метод на изследването 5
3. Обем и структура на дисертационния труд 8
II. Кратко изложение на дисертационния труд 10
1. Увод 10
2. Глава Първа 11
3. Глава Втора 14
4. Глава Трета 25
5. Глава Четвърта 30
6. Заключение 35
III. По-важни научни приноси и практическо значение 35
IV. Публикации във връзка с дисертационния труд 40

I. Обща характеристика на дисертационния труд

1. Необходимост от изследването

С измененията от 2003 г. в глава шестнадесета от ТЗ „Преобразуване на търговски дружества“ в българското законодателство се въвеждат редица правни способи за правна защита на съдружници и акционери при преобразуването на търговски дружества. Предмет на изследването е едно от средствата за защита на съдружници/акционери срещу порочно преобразуване, а именно — оспорването на преобразуването на търговски дружества.

Оспорването на преобразуването на търговски дружества представлява форма на защита на съдружници/акционери в ТЗ, която се реализира преди вписването на преобразуването в Търговския регистър. Чрез оспорването на преобразуването се предотвратява възможността за вписването на порочно преобразуване, като по този начин се създава закрила за всички участващи в преобразуването дружества, за техните съдружници и акционери, както и за обществения интерес /предвид възможността преобразуването да засегне и правата на трети лица/. Множеството пороци, предвидени като основания за правото на оспорване на преобразуването в ТЗ, позволяват, както максимална защита, така и съдействат за съхраняването на баланса между дружествения и индивидуалния интерес. Същевременно стремежът за изчерпателност води до създаване на неясноти и непълноти в правната норма, възможности за сериозни злоупотреби, както и включва като основания за оспорване на преобразуването нарушения на материални норми, които са практически неизползваеми. Липсата на обстойни и детайлни изследвания в правната теория, както и оскъдната съдебна практика обуславят необходимостта от анализиране на института за оспорване на преобразуването.

С приемането на Директива 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 година относно някои аспекти на дружественото право и нейните изменение, последните години все повече личи волята на общностния законодател за унифициране на правната уредба в сферата на европейското дружествено право. В тази насока са и измененията в Директива (ЕС) 2017/1132 от 01.01.2020 г. във връзка с презграничните преобразувания, сливания и разделяния, които следва да бъдат транспонирани в националното законодателство до 31.01.2023 г. От една страна, с оглед тенденцията към уеднаквяване на правната уредба относно преобразуванията на ниво ЕС, а от друга, и предвид насърчаването недействителността на преобразуването след неговото вписване да е изключение и да се прилага само в крайни хипотези, то правната защита на съдружници и акционери преди вписването на преобразуването е препоръчителният способ за атакуване на процедурата по преобразуване и има потенциала за по-широко практическо приложение в бъдеще.

Тези обстоятелства обуславят актуалността на проблема и важността на изследването в теоретичен и практически план.

2. Предмет, цел и метод на изследването

Предмет на изследването е правната рамка, която регламентира института на оспорването на преобразуването на търговски дружества. Изследвани са отделните релации в материалното и процесуалното право, относими към оспорването на преобразуването, за да се разкрият същността, приложното поле и особеностите на института. Изследвано е понятието и отделните основания за оспорване на преобразуването на търговски дружества. Отделено е внимание на производството по оспорване на преобразуването и неговите особености.

Разгледани са становищата в правната литература по поставените проблеми. Предметът на изследването включва обсъждане и полемизиране

на наличните доктринални схващания, касаещи темата на изследването. На местата, където липсват изследвания, са изложени лични разбирания и интерпретации, което цели и пораждането на дискусия по въпроси, които не са коментирани по-задълбочено в правната теория.

Направен е критичен анализ на съдебната практика. Предвид оскъдната съдебна практика, касаеща оспорването на преобразуването на търговски дружества, на съответните места е разгледана съдебната практика при близки и сходни правни институти — особено съдебната практика относно отмяната на решението на ОС на търговските дружества по чл. 74 ТЗ.

Основни задачи и цели на научната разработка са:

1./ проследяване на възникването и историческото развитие на средствата за защита на съдружници и акционери при преобразуване на търговски дружества;

2./ проследяване на тенденциите в сферата на защитата на съдружници и акционери при преобразуване на търговски дружества в правото на ЕС и в част от европейските законодателства;

3./ анализиране на правото на оспорване на преобразуването като субективно право;

4./ разглеждане на основанията за оспорване на преобразуването чрез вливане, сливане, разделяне и отделяне и техните особености и специфики;

5./ разглеждане на основанията за оспорване на преобразуването чрез промяна на правната форма и основанията за оспорване при презграничните преобразувания;

6./ детайлно проследяване и обсъждане на процесуалноправните проблеми в производството по оспорване на преобразуването;

7./ анализ на правната уредба на оспорването на преобразуването и предложения *de lege ferenda*, насочени към усъвършенстване на националното законодателство.

Основните подходи при провеждането на настоящото научно изследване са аналитичният и интердисциплинарният. Аналитичният подход позволява извършването на анализ чрез проучване и проблематизиране на различни части от действащата правна уредба, която засяга отделните въпроси, касаещи оспорването на преобразуването на търговски дружества. В дисертацията е използван интердисциплинарен подход. Изследването обхваща, както търговско-правните проблеми, така също въпроси, касаещи гражданското право, облигационното право, международното частно право, гражданския процес, а при разглеждането на въпросите, свързани с доклада на проверителя, са засегнати и въпроси от сферата на икономическите/финансовите науки.

Характерът на изследването предопределя и методологическата му основа, която се характеризира с плурализъм на използваните методи. Използвани са традиционни и изпитани методи на правната наука. Като се съобразяват посочените основни подходи, в дисертационния труд са използвани основно нормативен, системен и сравнителноправен метод. В методологическата база на изследването са включени и други научни методи: логически методи /индукция, дедукция, синтез, аналогия/, както и исторически метод.

Изборът между различните методи и подходи при изследването е поставен в зависимост, както от степента на разглеждане на съответния въпрос в теорията или практиката, така и от целите на изследването. Сравнението с правната уредба в други държави дава възможност да се направи преценка доколко българската правна уредба е в съответствие със съвременните тенденции в развитието на правните средства, осигуряващи защита на съдружниците и акционерите при преобразуването. Чрез използване на индуктивния метод се извеждат общите черти, прилики и разлики с разгледаните сходни институти в други държави членки. Използването на дедуктивния метод позволява съобразно общата

категория на средствата за защита на съдружници и акционери в търговските дружества и понятието за преобразуване на търговски дружества да се проследят особеностите при оспорването на преобразуването на търговски дружества, разграниченията между конкретните основания за оспорване на преобразуването и да се дефинира понятието „оспорване на преобразуването”.

Научното изследване включва критичен анализ и предлагане на нормативни разрешения, които могат да допринесат за подобряване на правната рамка.

3. Обем и структура на дисертационния труд

Дисертацията се състои от общо 287 страници, които включват съдържание, списък на използваните съкращения, увод, три глави, заключение, декларация за оригиналност, както и библиография. Към дисертацията са направени 340 бележки под линия, като библиографията наброява 80 заглавия, от които: 47 монографии и учебници на български и чуждестранни автори и 33 статии и студия от списания, сборници и интернет на български и чуждестранни автори.

Цитирана и е множество съдебна практика на различни по степен съдилища, като преобладава практиката на ВКС, а на съответните места /във връзка с правната уредба относно защитата на съдружници и акционери при сливане и разделяне в Директива (ЕС) 2017/1132/ са налице и позовавания на практика на Съда на ЕС.

Дисертационният труд е структуриран в увод, изложение, което е разделено на четири глави (всяка от които се състои от отделни параграфи), както и заключение. Във всеки един от параграфите на работата изложението е структурирано в отделни точки, които са наименовани със съответното заглавие. Всяка от точките е означена с арабска цифра.

Глава първа съдържа исторически и сравнителноправен преглед, както и понятие и класификация на основанията за оспорване на преобразуването. Изложението в глава втора и трета цели да разгледа подробно и детайлно всеки отделен порок, предвиден от законодателя да служи като основание за оспорване на преобразуването. В глава втора са разгледани основанията за оспорване на преобразуването чрез вливане, сливане, разделяне и отделяне, а в глава трета — основанията при промяна на правната форма и при презграничните преобразувания. След дефинирането на понятието за оспорване на преобразуването и след разглеждане на основанията за оспорването на различните видове преобразуване в глава четвърта е разгледано и производството по оспорване на преобразуването.

Дисертацията се отклонява от класически възприетата структура от три глави. Причината за това отклонение е необходимостта от отделна глава относно производството за оспорване на преобразуването. Оспорването на преобразуването е институт на българското търговско право, който поставя проблеми в материален и процесуалноправен аспект. Неразглеждането на процесуалните проблеми, свързани с оспорването на преобразуването, би довело до непълнота на изложението и до неговата практически непълнота. Когато е налице изследване, което разглежда проблемите на определен институт по отношение на материалното и процесуалното право, то би следвало да се структурира в отделни глави, тъй като спазването на класическата структура би направило изложението по-трудно разбираемо и четимо.

Налице е и известна непоследователност с оглед големината на главите. Глава втора „Основания за оспорване на преобразуването чрез вливане, сливане, разделяне и отделяне“ е доста по-голяма като обем от останалите части на изследването, а глава трета „Основания за оспорване на преобразуването при промяна на правната форма и при презгранични

преобразувания“ е най-малка като съдържание. Обемът на отделните части от изложението се определя от обективното гражданско право и въпросите, които то поставя, за изясняването на отделните части от изложението. Структурата на темата е подчинена на целите и задачите на изследването. Така, значително внимание е отделено на особеностите и спецификите на основанията за оспорване на преобразуването на търговски дружества. Проблемите от материалноправен аспект при изследване оспорването на преобразуването в голяма степен са свързани с основанията за оспорването на преобразуването, доколкото законодателят е предвидил изчерпателен и подробен каталог от основания, които могат да послужат за оспорване на преобразуването. Ето защо, подробното и всеобхватно изследване на основанията за оспорване на преобразуването спомага значително за множество от обобщенията, констатациите и предложенията, направени в изследването.

Отклоненията в структурно отношение спомагат за по-добрия интердисциплинарен подход, както и за по-голяма практическа приложимост на труда.

Дисертацията е съобразена с действащото българско законодателство към 11.11.2021 г.

II. Кратко изложение на дисертационния труд

1. Увод

В увода на дисертационния труд е обоснована актуалността на изследването, както и използваните методи и структурата му. Посочени са предметът и целта на изследването. Също така в увода са направени някои терминологични бележки, които целят както улесняване на читателя, така и предварително изясняване на част от ползваната терминология в изследването.

2. Глава Първа

В рамките на глава първа е проследено историческото развитие и еволюция на възможностите за правна защита на съдружници и акционери при преобразуване в търговски дружества в българското законодателство. Разгледана е правната уредба в ТЗ от 1897 г. /отм./ и в ЗДОО от 1924 г. /отм./, както и в сега действащия ТЗ. До приемането на промените в ТЗ с ДВ бр. 58 от 2003 г. не съществува специална уредба на правото на оспорване на преобразуването, а се прилага общият ред за защита на съдружници и акционери. С промените от 2003 г. в българското законодателството се въвежда институтът на оспорване на преобразуването.

Подробно е отразено в глава първа влиянието на правото на ЕС върху националната правна уредба. Правната уредба относно правната защита на съдружници и акционери при преобразуване на търговски дружества е силно повлияна от европейското законодателство. С приемането на Трета директива от 9 октомври 1978 г. (78/855/ЕИО) относно сливанията на акционерни дружества и Шеста директива от 17 декември 1982 г. (82/891/ЕИО) относно разделянето на акционерни дружества се уеднаквява законодателната уредба относно сливанията и разделянията на акционерните дружества за държавите членки на ЕС. Действащите в тази област разпоредби на европейското право са транспонирани в националното законодателство.

Разгледана е правната уредба относно възможностите за защита на съдружници и акционери при преобразуване на търговски дружества при сега действащата Директива 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 година относно някои аспекти на дружественото право е в сила от 20 юли 2017 г. Условията за недействителност на сливанията са уредени в чл. 108 от Директивата, а условията за недействителност на разделянията в чл. 153 от Директивата.

Ограниченията, съдържащи се в чл. 108 и чл. 153 от Директива (ЕС) 2017/1132, касаят условията за недействителност на преобразуванията, което означава, че тези ограничения не се отнасят до процедури за защита преди датата на преобразуването. Направен е извод, че обстоятелството, че насоките в директивата касаят защита след завършването на фактическия състав на преобразуването, не ограничава държавите членки да предвидят и предварителна, превантивна защита преди преобразуването да прояви своя ефект. Практиката на Съда на ЕС по приложението на чл. 108 и чл. 153 от Директива (ЕС) 2017/1132 е оскъдна, поради което е необходимо Съдът на ЕС да даде по ясни тълкувания относно приложението на недействителността при преобразуването и разграничението и с други форми на защита за съдружници/акционери преди вписването на преобразуването.

Отделено е внимание на изменението на Директива 2017/1132 във връзка с презграничните преобразувания, сливания и разделяния, както и на изменението във връзка с използването на цифрови инструменти и процеси в областта на дружественото право.

В сравнителноправен аспект са проследени сходните на оспорването на преобразуването институти в законодателството на държавите членки на ЕС. Посочено е, че уредбата във всяка една от държавите е специфична и отличителна. Налице са различия, както в използваната терминология, така и относно възможността за предоставяне на защита само преди настъпването на преобразуването или и след това. Различните държави предвиждат различни форми на защита насочени или единствено към решенията за преобразуване на участващите в преобразуването дружества, и/или към самото преобразуване като сложен фактически състав. Изследвани са не само възможностите за оспорване на преобразуването, но и тези за недействителност на преобразуването, както и възможностите за отмяна/нищожност на решението за преобразуване на ОС, тъй като само

по този начин би могла да се добие всеобхватна и завършена картина на многообразието от инструменти в различните държави. Подробно е проследено законодателството относно защитата на съдружници и акционери при преобразуване на търговски дружества в Полша, Естония, Румъния, Германия, Чехия, Холандия, Финландия, Португалия, Словения и Франция.

От сравнителноправна гледна точка са направени следните изводи:

1./ в някои европейски държави не е предвидена възможност за защита пряко насочена срещу самата процедура по преобразуване. Така, в Германия и Словения възможността за защита е сведена до оспорване на решенията на ОС на дружествата, с които се одобрява договорът за преобразуването;

2./ различна е терминологията, касаеща средствата за защита на съдружници/акционери срещу преобразуването на търговски дружества — оспорване на преобразуването е предвидено в Полша, Испания, Естония, Финландия, Португалия и Холандия, а във Франция, Чехия, Румъния и Словакия средството за защита е недействителност на преобразуването;

3./ в Естония, Чехия, Испания и Полша възможността за защита срещу преобразуването е уредена единствено преди вписването му и пораждането на последиците от преобразуването, а във Финландия, Португалия, Холандия, Франция, Словакия и Румъния възможността за защита срещу преобразуването е уредена, както преди, така и след вписването му;

4./ диференцираният подход и крайно широките граници на средствата за защита на съдружници и акционери при порочно преобразуване на търговски дружества в държавите членки не са в синхрон с опитите на европейските институции за унифициране на дружественото право.

След това в изследването се съдържа общ преглед на основанията за оспорване на преобразуването, предвидени в националното законодателство /чл. 263о ТЗ, чл. 264к ТЗ и чл. 265п ТЗ/. Изведени са основните характеристики на основанията са оспорване на преобразуването. Законът съдържа широк изчерпателен каталог на нарушенията, които могат да съставляват основание за оспорване на преобразуването. Правната уредба относно основанията за оспорване на преобразуването е *numerus clausus*. Изброяването е изчерпателно, а нормите, съдържащи основанията за оспорване на преобразуването, са изключителни. Основанията за оспорване представляват съществени пороци в процедурата по преобразуването. Уредбата на основанията за оспорването на преобразуването се отличава с иновативност, доколкото липсва идентична правна уредба в сравнителноправен аспект.

В глава първа също така е дадена дефиниция на понятието оспорване на преобразуването. Правото на оспорване на преобразуването като субективно право е определено като призната и гарантира от закона възможност на носителите на това право /съдружник/акционер в участващо в преобразуването дружество или участващо в преобразуването дружество/ да оспорят процедурата по преобразуване при наличието на допуснат порок в процедурата от изрично изброените в съответните разпоредби на ТЗ. Разграничени са видовете основания за оспорване на преобразуването съобразно няколко критерия — според формата на преобразуването, според порока, засягащ процедурата по преобразуването, съобразно момента на проявяване на порока и съобразно нарушението на закона или на вътрешноустройствения акт.

3. Глава Втора

В глава втора са разгледани подробно и детайлно пороците, предвидени от законодателя да служат като основание за оспорване на

преобразуването, чрез вливане, сливане, отделяне и разделяне. Пороците, които могат да послужат като основания за оспорване на преобразуването, са разгледани, съобразно последователността в чл. 263о ТЗ.

На първо място, е изследвана липсата на договор/проект за договор, план за преобразуване или тяхната недействителност като основания за оспорване на преобразуването по чл. 263о ТЗ. Анализирани са правната същност и основните правни белези на договора и плана за преобразуването. Договорът за преобразуването представлява особен вид договор. По същността си този договор е мултилатерален /многостранен/, организационен и формален. Характерно за този вид договор е, че същият има предварителен /подготвителен/, организационен характер. Страни по договора за преобразуване са всички участващи в преобразуването дружества. Планът за преобразуване се съставя при разделяне с учредяване, при отделяне с учредяване и при отделяне на еднолично търговско дружество. Разликата между договора и плана за преобразуването е в това, че при плана е налице едностранна волеизява /волеизявление на едноличен орган или решение на колективен орган на управление/, поради което планът за преобразуването е вътрешнодружествен акт. Договорът/планът за преобразуване изпълняват временна и организационна роля. Наличието на договор/проект на договор за преобразуването е *conditio juris* за реализиране на фактическия състав на преобразуването. Договорът/планът за преобразуването имат дружествено-правен характер, но в по-широк аспект е застъпено становище, че договорът/планът за преобразуването се отъждествяват с облигационния си произход. Оттук и направен извод, че за тях са съответно приложими общите правила за ЗЗД, вкл. и правилата, свързани с недействителността на договорите.

Изследвани са отделно хипотезите на недействителност, които са приложими относно договора, проекта за договор и плана за

преобразуването. Нищожността на сделката е порок от естество, който при всички положения води да оспорване на процедурата по преобразуването. Спрямо оспорването на преобразуването не намират приложение всички форми за нищожност на сделките, уредени в чл. 26, ал. 1 и ал. 2 ЗЗД, доколкото правилата на ЗЗД намират съответно приложение. Направен е извод, че съобразно спецификите и характеристиките на договора/плана за преобразуването приложими хипотези на нищожност са: нищожност поради противоречие със закона или заобикалянето му, нищожност поради липса на съгласие, както и нищожност поради неспазването на формата за действителност. Прието е, че не е възможно да се оспори преобразуването поради унищожаемост на плана за преобразуването, доколкото искът следва да се предяви от дружеството, чиято воля е засегната, а възможността за оспорване на преобразуването поради унищожаемост на договора за преобразуване е приложима в крайно ограничени случаи. Освен че искът може да се предяви единствено от дружеството, чиято воля е засегната, то всякога следва да се съобразява и чл. 32, ал. 2 ЗЗД. Множеството особености и стесненото приложно поле затрудняват значителното прилагането на порока унищожаемост на договора за преобразуването, поради което е предложено думата “недействителни“ да бъде заменена с „нищожни“ и като основание за оспорване на преобразуването да остане единствено „нищожност на договора/проекта за договора или плана за преобразуването“.

На следващо място, подробно са изследвани основанията за оспорване на преобразуването, посочени в чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ.

Относно формата на договора и плана за преобразуването изследването изхожда от императивния характер на чл. 262е ТЗ. Правилото е израз на общия принцип, установен в чл. 26, ал. 2 ЗЗД, че договорът е нищожен, когато не е спазена уредената от закона форма за действителност. Писмената форма с нотариална заверка на подписите е

форма *ad solemnitatem* и без нейното спазване договорът/планът не пораждат правно действие. Нарушаването на разпоредбата на чл. 262е ТЗ в частта, с която е посочено, че договорът/проектът за договор за преобразуването се сключва от лицата представляващи дружеството, а планът за преобразуването се съставя от управителния орган или съдружниците с право на управление, обуславя наличието на порока висяща недействителност на договора/плана за преобразуването. Оттук и е обобщено, че, когато договорът/проектът за договор са сключени, но не от оправомощените лица и органи на дружествата, а от мними представители, е налице висяща недействителност.

Минималното необходимо съдържание на договора и плана за преобразуването е уредено в чл. 262ж ТЗ. Законодателят е диференцирал пороците в съдържанието на договора/проекта за договор или плана за преобразуването, които са основание за оспорване на преобразуването, на база значимост на отделните реквизити. До оспорване на преобразуването биха довели пороци в съдържанието на договора/плана за преобразуването, които са свързани с: посочването на индивидуализиращите белези на всяко едно от участващите в преобразуването дружества, съотношението на замяна, определена към дадена дата, правата на акционерите с особени права и на притежателите на други ценни книги, които не са акции, както и допълнителните условия във връзка със съдържанието на плана за преобразуване — по арг. от чл. 263о, ал. 1, т. 2 във вр. с чл. 262ж, ал. 2, т. 1, 2 и 8 и ал. 3 ТЗ. Констатирано е, че голяма част от пороците в съдържанието на договора или плана за преобразуването, които могат да са основание за оспорване на преобразуването, са от такъв характер, че могат да бъдат отстранени преди или в хода на производството по чл. 263о ТЗ. Изложено е становище, че всеки порок в съдържанието извън тези по чл. 262ж, ал. 2, т. 1, 2 и 8 и ал. 3 ТЗ, може да служи като основание за

оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 1 ТЗ поради противоречие със закона.

Относно доклада на управителния орган е достигнато до извода, че няма никакви пречки в един документ да бъдат имплементирани докладите на управителните органи на няколко дружества, като в този случай съвместният/общ доклад следва да е съставен и подписан от управителните органи на всяко едно от търговските дружества. В изследването се проследява съдържанието на доклада на управителния орган и се поставя въпросът кои нарушения на разпоредбите, свързани с доклада на управителния орган са основания за оспорване на преобразуването. Обобщено е, че препращането на чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ изцяло към чл. 262и ТЗ следва да се тълкува стеснително, като препращане до ал. 1 и ал. 2 от същия член, доколкото останалите алинеи на разпоредбата не биха могли да послужат като основание за оспорване на преобразуването. Съгласието на съдружниците/акционерите по чл. 262и, ал. 3 ТЗ е факултативно приложение към доклада, а разпоредбата на чл. 262и, ал. 4 ТЗ посочва изключението, при което не следва да се съставя доклад на управителния орган.

Относно изискванията, свързани с предоставянето на предварителна информация при преобразуването, е разграничено предоставянето на информацията за дружествените дела навън — извън дружеството спрямо трети лица /когато е налице задължение за оповестяване на определена информация/ и навътре спрямо съдружниците/акционерите /т. нар. право на информация/сведения, представляващо част от членственото правоотношение/.

Направено е разграничение между нормите на чл. 262к и чл. 262н ТЗ. Задължението за представяне на информация за обявяване в търговския регистър по чл. 262к ТЗ осигурява публичност. Тази норма е предвидена, както в интерес на съдружниците и акционерите на всички участващи в

преобразуването дружества, така и в интерес на трети лица — напр. кредитор, облигационери, работници/служители в участващи в преобразуването дружества, органите на публична власт и др. В разпоредбата на чл. 262н ТЗ са предвидени задължителните материали, които следва да се предоставят на съдружниците и акционерите на участващите в преобразуването дружества, преди вземането на решението за преобразуване. Посочени са материалите, които следва да се сведат до знанието на съдружниците/акционерите при преобразуване, срокът за предоставяне им и начините, по които могат да се предоставят материалите. Обърнато е внимание на необходимостта от информиране на съдружниците/акционерите за промени, настъпили след изготвянето на договора или плана за преобразуване. Това тяхно правомощие е последица от задължението за управителните органи на дружествата, участващи в преобразуването за предоставяне на пълна, точна и актуална информация в хода на процедурата. Оттук е прието, че разпоредбата на чл. 262н, ал. 1 ТЗ е императивна и всяко едно нейно нарушение обуславя възможност за оспорване на преобразуването.

Застъпено е разбирането, че правото на информация на съдружниците и акционерите се покрива и изпълва напълно от нормата на чл. 262н ТЗ, поради което и основната цел на чл. 262к ТЗ е да се осигури информираност на лицата, които не се ползват от правата по чл. 262н ТЗ. Третите лица не са легитимирани да оспорят преобразуването, а само по себе непубликуването на плана/договора за преобразуване и/или доклада на управителния орган не би следвало да е основание за успешно проведено оспорване на преобразуването от страна на съдружници/акционерите, ако след това са изпълнени изискванията на чл. 262н ТЗ. Последващо изпълнение на изискванията на чл. 262н ТЗ би санирало неспазването на чл. 262к ТЗ спрямо съдружниците и акционерите. Направен е извод, че изричното предвиждане нарушението

на разпоредбата на чл. 262к ТЗ като основание за оспорване на преобразуването може да доведе до злоупотреба с права.

Разгледани са последователно и основанията за оспорване на преобразуването, свързани с проверката на преобразуването от независим експерт, които могат да бъдат: 1./ свързани с фигурата на проверителя /органът, който го назначава и изискванията, за да може едно лице да има качеството на проверител/ — чл. 262л, ал. 2 и ал. 3 ТЗ; 2./ свързани със самия доклад на проверителя /изготвянето и съдържанието му/ — чл. 262м ТЗ; и 3./ свързани с проверката на капитала при учредяване на капиталово търговско дружество или увеличаване на капитала на приемащото дружество — чл. 262ф ТЗ. Проследена е процедурата по назначаване на проверителя, както и законовите изисквания, на които следва да отговаря едно лице, за да може да бъде проверител. Предложено е проверителят при всички случаи да се назначава от Агенция по вписвания. Направен е преглед на съдържанието на доклада на проверителя. Отделено е внимание и на нарушенията при проверката на капитала като основания за оспорване на преобразуването.

След това е разгледана правната природа и комплексния характер на решението за преобразуването. В чл. 262о ТЗ терминът решение за преобразуване е използван в широкия си смисъл. В него попада не само вземането на решение от колективен орган на капиталово търговско дружество — ОС, а и съгласието на неограничено отговорни съдружници в персонални дружества. Решението за преобразуване се взема поотделно за всяко преобразуващо се или приемащо дружество. С решението за преобразуване се одобрява договорът или планът за преобразуване. Решението за преобразуването има комплексен характер, заедно с него се приемат и всички решения относно свързани с преобразуването промени. Обоснован е извод, че формално вземането на решението по всеки един въпрос, касаещ преобразуването, представлява отделно решение, като акт

на компетентния орган на дружеството, но, доколкото всички тези решения са взаимосвързани и обслужват една и съща цел, а именно — реализиране на процедурата по преобразуването, то законът говори в единствено число — решение за преобразуването.

Изяснено е съдържанието на решението за преобразуването. С решението за преобразуване, на първо място, се одобрява договорът/планът за преобразуването. При вземането на решението за преобразуването следва да се вземат и съответните решения, свързани с изменение и допълнение на дружествения договор/устава на преобразуващо се или приемащо дружество при преобразуването, респ. да се приема дружественият договор и/или уставът на всяко от новоучредените дружества и да се изберат неговите органи. Описано е съдържанието на решението за преобразуване при различните форми на преобразуване — вливане, сливане, отделяне и разделяне. Разгледани са компетентните органи, които следва да вземат решение за преобразуването, както и специфичните изисквания при вземането на решение за преобразуването от персонални и капиталови търговски дружества. При капиталовите търговски дружества са изследвани и правилата за свикването, провеждането, кворума, мнозинството, формата и съдържанието на решенията за преобразуване. Застъпено е становище, че, ако липсват специални правила в разпоредбите на чл. 263о-чл. 263п ТЗ, то се прилагат съответно общите правила на ТЗ.

Досежно правилата за съгласие за преобразуване от съдружник/акционер, чиято отговорност се трансформира от ограничена в неограничена в чл. 262р ТЗ, са разгледани и двете възможности за даване на това съгласие. Посочено е, че разпоредбата касае единствено капиталовите търговски дружества. Достигнато е до извод, че доколкото срокът за даване на съгласие е обвързан с подаване на заявлението за вписване на преобразуването, то няма пречка, ако

съдружникът/акционерът е гласувал положително за одобряване на договора/плана за преобразуването, той да представи по-късно след вземането на решението своето съгласие по реда на чл. 262р. ал. 3 ТЗ. Прието е, че чл. 262р, ал. 3 ТЗ следва да се тълкува разширително и да се даде възможност за саниране на липсата на дадено съгласие по надлежния ред и, когато изначално съдружникът/акционерът е гласувал против преобразуването. В този случай следва да се спази предвидената форма на съгласието — писмена форма с нотариална заверка на подписа, която е форма за действителност /*ad solemnitatem*/ и без нейното спазване ще се опорочи не само трансформацията на отговорността на съдружника/акционера, но и цялата процедура по преобразуването.

Обобщено е, че всяко едно нарушение на разпоредбите на чл. 262о-чл.262т ТЗ е основание за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ.

Относно нарушенията, свързани с увеличаване капитала на приемащо дружество като основания за оспорване на преобразуването по чл. 263о ТЗ, е застъпено схващането, че увеличението на капитала на приемащото се дружество се вписва в търговския регистър заедно с вписването на преобразуването, а иска по чл. 263о ТЗ може да се предяви най-късно до датата на преобразуването, поради което оспорването на преобразуването на самостоятелно основание чл. 262у ТЗ е изключено. Възможностите за оспорване на преобразуването по повод евентуалното увеличаване на капитала на приемащото дружество са пряко свързани с проверката на капитала по чл. 262ф ТЗ. При липса на прието отделно или инкорпорирано в решението за преобразуването решение за увеличаване капитала на приемащото дружество може да се предяви иск за оспорване на преобразуването, но на основание чл. 262о, ал. 4 ТЗ във вр. с чл. 262т, ал. 1 и ал. 2 ТЗ.

Претенция по чл. 263о ТЗ може да бъде предявена от притежател на особени ценни книжа, само ако той е и акционер в преобразуващото се дружество. Ако този притежател няма качеството на акционер, за него липсва възможност да предяви иска по чл. 263о ТЗ, тъй като не попада в кръга на лицата, които са изрично легитимирани за това. Тези две хипотези на категории субекти, които могат да оспорят преобразуването поради нарушение на чл. 262ц, ал. 1 ТЗ — притежателят на ценни книги, които не са акции, който има качеството и на акционер и дружеството, издало ценните книги, са крайно недостатъчни за осигуряването на адекватна и пълна защита за притежателите на ценни книги, които материализират особени права в процедурата по преобразуването. Предложени са законодателни промени — да се предвиди, че притежателите на ценни книги, които не са акции и дават особени права, също разполагат с легитимация да предявят иска по чл. 263о ТЗ или да се предвидят допълнителни възможности за защита на притежателите на ценни книги, които не са акции, в процедурата по преобразуване.

На последно място, в глава втора е разгледана и последната група основания за оспорване на преобразуването по чл. 263о ТЗ — нарушенията при вземането на решението за преобразуване, които противоречат на императивни разпоредби на закона или на учредителния договор, съответно на устава на дружеството. Обоснована е необходимостта от отделно уреждане на това основание за оспорване на преобразуването. Възможностите за оспорване на преобразуването на основание чл. 263о, ал. 1, т. 3 ТЗ са две: 1./ решението за преобразуване да противоречи на императивни разпоредби и 2./ решението за преобразуване да противоречи на учредителния договор, съответно на устава/дружествения договор на дружеството.

Застъпено е становище, че е изключено оспорването на преобразуването на основание чл. 263о, ал. 1, т. 3 ТЗ при персоналните

търговски дружества. По-нататък е развито и схващането, че хипотезата на чл. 263о, ал. 1, т. 3 ТЗ касае единствено незаконосъобразност на решението на ОС. Когато решението за преобразуването е нищожно защитата на съдружници и акционери/респ. на участващо в преобразуването дружество е по реда на чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ. Това е така, както когато не е взето решение за преобразуването от някое от участващите дружества /нарушение на чл. 262о, ал. 1 ТЗ/, така и когато не е спазена предвидената в закона компетентност и решение за преобразуването не е взето от компетентния орган на капиталово търговско дружество — ОС на дружеството /нарушение на чл. 262п ТЗ/.

Основанието за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 3, пр. 1 ТЗ касае пороци при вземането на решението за преобразуването от ОС на капиталови търговски дружества, които: 1./ представляват нарушения на императивни законови разпоредби извън изрично изброените нарушения в чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ; 2./ нарушенията не са свързани с други разпоредби, предвидени в глава 16 ТЗ; 3./ нарушенията могат да бъдат във връзка с всяко едно от решенията по въпроси, свързани с преобразуването. Направен е извод, че основанията за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 3, пр. 1 ТЗ най-общо могат да бъдат свързани със свикване, провеждане, кворум, гласуване, представителство на ОС, като винаги се касае до процедурни нарушения. Направено е и сравнение с основанията за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ. Прието е, че основанията, които са конкретно посочени в чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ, представляват нарушения на специфичните разпоредби на ТЗ в глава 16 — Преобразуване на търговски дружества. Основанията по т. 2, ал. 1 на чл. 263о ТЗ са *numerus clausus*, тъй като се касае до нарушения на специфични разпоредби, относими единствено до процедурата по преобразуването. Обобщено е, че основанията по т. 2

изключват основанията за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 3, пр. 1 ТЗ.

Втората хипотеза на чл. 263о, ал. 1, т. 3 ТЗ като основание за оспорване на преобразуването е свързана с противоречие на решението за преобразуване на конкретна разпоредба от учредителния документ на дружеството, взело решението — учредителен акт при еднолично капиталово търговско дружества, учредителен /дружествен/ договор при СД, КД, КДА и ООД и устав при АД. За разлика от противоречието на решението с императивни разпоредби на закона, при тази хипотеза липсва взаимовръзка и зависимост с основанията по т. 2 на чл. 263о, ал. 1 ТЗ. Противоречието на решението за преобразуването на разпоредби на дружествения договор/устава се отнася до всички уредени с учредителния документ на дружеството въпроси, с които съдружниците и акционерите, са се съгласили, извън императивните законови разпоредби, които не могат да бъдат преуредени с учредителния договор/устав. Предложение 2 на чл. 263о, ал. 1, т. 3 ТЗ касае нарушаване на установени от самото дружество правила във вътрешния учредителен документ на дружеството, които могат да бъдат: 1./ отклонения от диспозитивни законови норми или пък 2./ въведени специални/самостоятелни изисквания в учредителния документ.

4. Глава Трета

В глава трета са разгледани основанията за оспорване на преобразуването при промяна на правната форма и при презгранични преобразувания.

Първо са разгледани основанията за оспорване на преобразуването при промяна на правната форма на търговски дружества. Правната уредба относно оспорването на преобразуването чрез промяна на правната форма се съдържа в чл. 264к ТЗ. Макар и основанията за оспорване на преобразуването по чл. 264к ТЗ да са различни, то те до голяма степен

съответстват на основанията за оспорване на преобразуването по чл. 263о ТЗ. Предвид подробното обсъждане на всички основания за оспорване на преобразуването по чл. 263о ТЗ, то при разглеждането на основанията за оспорване на преобразуването чрез промяна на правната форма са разгледани основно спецификите и отликите от правната уредба на оспорването на преобразуването чрез преустройство при сливане, вливане, разделяне и отделяне.

При промяна на правната форма първият елемент от преобразуването винаги е съставянето на плана за преобразуването. Застъпено е становище, че е невъзможно порокът унищожаемост на плана за преобразуването да води до оспорване на процедурата. Ето защо като основание за оспорване на преобразуването в хипотезата на чл. 264к, ал. 1, т. 1, пр. 2 ТЗ следва да се предвиди единствено нищожност на плана за преобразуването. Съобразно спецификите и характеристиките на плана за преобразуването приложими хипотези на нищожност биха били — нищожност поради противоречие със закона или заобикалянето му, нищожност поради липса на съгласие, както и нищожност поради неспазването на формата за действителност.

В чл. 264а, ал. 1 ТЗ е предвидено, че при промяна на правната форма управителният орган или съдружниците с право на управление в персонално дружество съставят план за преобразуване в писмена форма с нотариална заверка на подписите. В изследването се приема, че неспазването на предвидената форма винаги е основание за оспорване на преобразуването. Макар и относно съдържанието на плана за преобразуването да са налице специфики, то пороците в съдържанието, които са основание за оспорване на преобразуването при вливане, сливане, разделяне и отделяне са идентични с пороците в съдържанието на плана, които са основания за оспорване на преобразуването при промяна на правната форма. Фактическият състав на преобразуването чрез промяна на

правната форма е облекчен, поради което няма необходимост от изготвяне на доклад на управителния орган. Докладът за проверката на преобразуването е задължителен елемент от фактическия състав на преобразуването при промяна на правната форма само когато новоучреденото дружество е капиталово. При промяна на правната форма, когато новоучреденото дружество е капиталово, липсата на доклад относно обстоятелството дали е спазено изискването размерът на капитала му да не е по-голям от чистата стойност на имуществото на преобразуващото се дружество, винаги е основание за оспорване на преобразуването. Нарушенията свързани с назначаването и фигурата на регистрирания одитор са особено важни и накърняват съществено правата на съдружниците/акционерите, приложими са изводите и констатациите относно нарушенията при назначаването на одитора при преобразуването при вливане, сливане, разделяне и отделяне. Когато новоучреденото дружество е персонално може да бъде извършена единствено проверка на преобразуването по чл. 264в ТЗ. Както и при преобразуването чрез преустройство при преобразуването чрез промяна на правната форма е предвидено задължение за обявяване в търговския регистър и задължение за предоставяне на материали на съдружниците и акционерите. Направен е извод, че разпоредбата на чл. 264б, ал. 1 ТЗ относно предоставянето за обявяване в търговския регистър на плана за преобразуването се поглъща от следващите алинеи на чл. 264б ТЗ, касаещи предоставянето на материали на съдружниците и акционерите, поради което изричното изброяване на чл. 264б, ал. 1 ТЗ като основание за оспорване на преобразуването не е необходимо.

При промяна на правната форма решението за преобразуването винаги е само едно, доколкото преобразуващото се дружество е само едно. Решението за промяна на правната форма има комплексен характер, то

интегрира в себе си и решенията относно всички свързани с преобразуването промени — чл. 264г, ал. 3 ТЗ.

За нарушенията при вземането на решението за преобразуване, които противоречат на императивни разпоредби на закона или на учредителния договор, съответно на устава на дружеството, като основания за оспорване на преобразуването по чл. 264к ТЗ, намират приложения съображенията, изложени относно същото основание при оспорване на преобразуването по реда на чл. 263о ТЗ. Основанията са *numerus clausus*, тъй като се касае до нарушения на специфични разпоредби, относими единствено до процедурата по преобразуването. Основанията по чл. 264к, ал. 1, т. 2 ТЗ изключват основанията за оспорване на преобразуването по чл. 264к, ал. 1, т. 3, пр. 1 ТЗ.

Втората част на глава трета от изследването засяга въпроса относно основанията за оспорване на презгранични преобразувания. Посочена е дефиницията и са изброени спецификите на презграничните преобразувания. Правилата относно презграничното преобразуване по ТЗ се прилагат по отношение на участващо в преобразуването дружество със седалище в Република България, а когато приемащото или новоучреденото дружество е със седалище в Република България — и относно заявяването за вписване, вписването и действието на вписването — чл. 265г, ал. 4 ТЗ. Разгледани са двете отделни възможности за оспорване на преобразуването по реда на чл. 265п ТЗ: 1./ когато приемащото или новоучреденото дружество е със седалище в друга държава членка и 2./ когато приемащото или новоучреденото дружество е със седалище в Република България.

Когато приемащото или новоучреденото дружество е със седалище в друга държава членка, възможността за оспорване на преобразуването е най-късно до издаването на удостоверение по чл. 265л ТЗ. Оспорването на преобразуването в този случай спира издаването на удостоверение.

Удостоверението за законосъобразност на преобразуването по чл. 265л ТЗ се издава от ТР към АВ за всяко участващо в преобразуването дружество със седалище в България. В процедурата по издаване на удостоверението по чл. 265л ТЗ се проверява законосъобразността на преобразуването по отношение на това дружество със седалище и адрес на управление в България, което иска от ТР към АВ издаване на удостоверение по чл. 265л ТЗ. Основната последица от основателна претенция по чл. 265п, ал. 3 ТЗ е неиздаването на удостоверение за законосъобразност, т. е. последицата касае не самото вписване на преобразуването, а издаването на удостоверение за законосъобразност на процедурата по отношение на участващо дружество със седалище в Република България. Само по себе си обаче липсата на това удостоверение води до невъзможност преобразуването да прояви ефект.

Основанията за оспорване на преобразуването по чл. 265п, ал. 2 ТЗ, когато приемащото или новоучреденото дружество е със седалище в Република България, са общите основания при преобразуване чрез вливане, сливане, разделяне и отделяне. Относно пороците за недействителност отново приложение следва да намерят най-вече хипотези на нищожност — нищожност поради противоречие със закона или заобикалянето му, нищожност поради липса на съгласие, както и нищожност поради неспазването на формата за действителност. Безспорно минимално необходимото съдържание следва да се отнесе към повелителните разпоредби на закона, поради което всеки порок в съдържанието на общия план за преобразуването, съобразно чл. 265д, ал. 3 и ал. 4 ТЗ, може да служи като основание за оспорване на преобразуването по чл. 265п ТЗ. В чл. 265е ТЗ е предвидено в доклада на управителния орган да се съдържа и информация за влиянието на преобразуването върху положението на кредиторите, работниците и служителите, което е необходимо с оглед презграничния характер на преобразуването. Правото

на информация при презграничните преобразувания се съдържа в чл. 265ж и чл. 265и, ал. 3 ТЗ. Разпоредбата на чл. 265ж ТЗ има водещ характер относно обезпечаването на нужната информация за предстоящото преобразуване, както извън дружеството — за трети лица, така и вътре в самото дружество, участващо в преобразуването. Разпоредбите на чл. 265ж ТЗ и чл. 265и, ал. 3 ТЗ обезпечават предоставянето на предварителна информация при презграничното преобразуване. И двете норми са императивни, поради което нарушаването им е основание за оспорване на преобразуването.

Общият план за преобразуване при презграничното преобразуване се проверява от нарочен проверител. Разгледани са и трите възможности за назначаване на проверител: 1./ управителният орган на всяко преобразуващо се или приемащо дружество със седалище в Република България да назначи отделен проверител — чл. 265з, ал. 1 ТЗ; 2./ по общо искане на всички преобразуващи се и приемащо дружества длъжностното лице по регистрацията към Агенцията по вписванията може да назначи общ проверител за всички преобразуващи се и приемащо дружества, включително тези със седалище в друга държава членка — чл. 265з, ал. 2 ТЗ; 3./ проверителят може да бъде назначен и в съответствие с правото на друга държава членка, в която преобразуващо се или приемащо дружество има седалище — чл. 265з, ал. 3 ТЗ. Относно решенията за преобразуване на дружествата със седалище извън България е прието, че приложими при оспорване на преобразуването са правилата на държава, където е седалището на това дружество.

5. Глава Четвърта

В глава четвърта е разгледано производството по оспорване на преобразуването. Относно характера на иска за оспорване на преобразуването е възприето становището, че искът е отрицателен

установителен. Аргумент за отрицателния характер на иска е и обстоятелството, че доказването на основния елемент от фактическия състав на претенцията, а именно — липсата на твърдяното от ищеца нарушение — наличието на договор за преобразуване, действителност на договора, спазването на разпоредбите, касаещи формата, съдържанието на договора, спазване на императивни разпоредби на закона или учредителния договор при вземането на решението за преобразуване, е в тежест на ответната страна в производството. Всяка страна следва да установи фактите, от които извлича за себе си благоприятни последици. При отрицателните факти тежестта за доказване се разпределя на страната, която твърди положителния факт, съдържащ се в отричането му.

Разгледани са подробно надлежните страни на иска за оспорване на преобразуването. В разпоредбата на чл. 263о ТЗ са предвидени две категории субекти, които са легитимирани да предявят иска: 1./ съдружник или акционер в участващо в преобразуването дружество и 2./ всяко от участващите в преобразуването дружества. При оспорването на преобразуването при промяна на правната форма легитимирани са само съдружници или акционери в преобразуващо се дружество, доколкото участващото в преобразуването дружество е само едно. Иск по чл. 265п, ал. 3 ТЗ може да се предяви и от търговско дружество, участващо в преобразуване по раздел V на глава 16 на ТЗ, което е със седалище извън Република България, респ. от съдружниците/акционерите в това дружество. Стига поне едно от участващите дружества, което ще участва в процеса като ответник/необходим другар на страната на приемащото или новоучредено дружество, да е със седалище и адрес на управление в Република България.

Разгледани са специфични хипотези относно легитимираните страни, които могат да оспорят преобразуването — при изключване на съдружник/акционер от участващо в преобразуването дружество и при

настъпило в хода на процеса материално правоприемство на дружествени дялове или акции. Разгледан е въпросът за процесуалната легитимация на съпритежателите на дела/акцията по искове за оспорване на преобразуването, предявени от или срещу дружеството. Направен е извод, че и при предявяването на иск за оспорване на преобразуването в хипотезата на чл. 132 ТЗ и чл. 177 ТЗ не се изисква съвместна процесуална легитимация, а всеки един отделен съдружник/акционер има право на самостоятелна процесуална легитимация.

Относно надлежно легитимирани страни, които отговарят по иска за оспорване на преобразуването, е отбелязано, че се касае до хипотеза на задължително необходимо другарство, като искът за оспорване на преобразуването следва да се предяви срещу всички участващи в преобразуването дружества освен новоучредените.

Изследван е и въпросът относно срока за предявяване на иска за оспорване на преобразуването. Съобразно чл. 263о, ал. 3 ТЗ искът за оспорване на преобразуването се предявява най-късно до датата на преобразуването. Крайният момент за оспорването на преобразуването при промяна на правната форма е най-късно до вписването на промяната на правната форма — чл. 264к, ал. 3 ТЗ. При оспорването на презграничното преобразуване е налице диференциран подход относно крайния срок за предявяване на иска. Когато приемащото или новоучреденото дружество е със седалище в друга държава членка, искът се предявява най-късно до издаването на удостоверение по чл. 265л ТЗ — чл. 265п, ал. 3 ТЗ. Когато приемащото или новоучреденото дружество е със седалище в Република България, искът се предявява най-късно до вписване на преобразуването — чл. 265п, ал. 4 ТЗ. Относно началото на срока за оспорване на преобразуването са разгледани трите становище в теорията. Аргументирано и подкрепено е схващането, че началният момент за оспорване на преобразуването е проявяването на съответния порок и е

различен за всеки един отделен порок, допуснат в процедурата. Предложени са законодателни промени, които да гарантират своевременното уведомяване за оспореното преобразуване на Агенцията по вписванията.

След това е проследено съдебното производство по иска за оспорване на преобразуването. Разгледани са спецификите относно правилата за редовност и допустимост на исковата молба за оспорване на преобразуването извън легитимираните страни и срока за предявяването на иска. За производството по оспорване на преобразуването са приложими правилата, предвидени в ГПК за особеното исково производство по търговски спорове. Описана е процедурата по двустранната размяна на книжа, както и са изведени изключенията, при които не е необходима тази процедура. Подробно са посочени в изследването крайните моменти, при които настъпват преклузиите за факти и доказателства на всяка една от страните по производството. Преклузията за ищеца за въвеждането на факти и твърдения настъпва с изтичането на срока за подаване на допълнителна искова молба. Преклузия за ответника настъпва на няколко етапа. Относно фактите, заявени от ищеца с исковата молба — настъпва с изтичането на срока за първоначалния отговор на исковата молба. Относно уточненията и конкретизациите, въведени с допълнителната искова молба, евентуално изменението на първоначално предявения иск, обаче, преклузията за оспорвания и възражения за ответника настъпва с изтичането на срока за допълнителен отговор — чл. 373 ГПК. За разлика от преклузията за фактите и твърденията, преклузията относно доказателствата в производството по търговски спорове настъпва в първото по делото открито съдебно заседания с изключение на хипотезите на чл. 377 ГПК във вр. с чл. 147 ГПК.

Обърнато е внимание на възможностите за отклонение във връзка със страни и предмет на производството. Разгледани са хипотези на

обективно и субективно съединяване на искове. При обективното съединяване на еднородни претенции е застъпено, че същите са евентуално съединени и се разглеждат в поредността, поставена от законодателя. Достигнато е до извод, че предявяването на насрещен иск в производството по оспорване на преобразуването не следва да се изключва изначално, но е изключена възможността за предявяването на обратен иск.

Изложено е, че при оспорването на преобразуването встъпване или привличане на трето лице-помагач на страната на ищеца е недопустимо. Възможно е единствено участието на друг съдружник или акционер в участващите в преобразуването дружества като съищец в процеса. Формулирано е разбирането, че съответно приложение следва да намерят правилата на чл. 218 ГПК, поради което друг съдружник или акционер може да встъпи като съищец в процеса до приключване на съдебното дирене в първата инстанция. По допускането на трети лица-помагачи на ответника са приложими разпоредбите на общия процесуален закон.

В производството по търговски дела /чл. 372 ГПК/ възможността за изменение на иска по основание се преклудира с изтичането на срока за допълнителна искова молба. Промяната в предмета на иска по оспорване на преобразуването би могла да се изрази в промяна на основанието чрез замяна на първоначално поддържаното основание или добавяне на ново основание.

Разглеждането на производството по оспорване на преобразуването в открито съдебно заседание се провежда по правилата на производството по търговски спорове. По отношение на доказателствената тежест е достигнато до извод, че, доколкото твърдяното нарушение в процедурата по преобразуването винаги опира да едно отрицание, неспазването на определена законова разпоредба, то тежестта да се докаже спазването на отрицателния факт е в тежест на ответната страна.

За решението в производството по оспорване на преобразуването важат всички правила на общия исков процес, на които трябва да отговаря постановяването на едно съдебно решение, доколкото не са предвидени особени правила в глава 32 на ГПК относно производството по търговски спорове. Разгледани са и възможностите за постановяване на неприсъствено решение, решение при признание на иска, както и решение по чл. 376 ГПК в производството по оспорване на преобразуването. Обърнато е внимание на обжалваемостта и влизането в сила на решението за оспорване на преобразуването. Обобщено е, че решението се ползва с всички характеристики на установителните решения — сила на пресъдено нещо, която следва да се зачита от постановилия го съд, както и от всички съдилища, държавни органи и община в Република България, както и непререшаемост на решения със сила на пресъдено нещо правен спор. Изведени са и две специфики на решението по оспорване на преобразуването: 1./ разширено действие на субективните предели на силата на пресъдено нещо, когато искът за оспорване на преобразуване е уважен и 2./ пряко отражение на решението по оспорване на преобразуването върху евентуално образуваното регистърно производство за вписване на преобразуването.

6. Заключение

Заключителната част на дисертационния труд съдържа резюме на извършените изследвания и резултатите от тях. Обособено са направени и съответни предложения *de lege ferenda*.

III. По-важни научни приноси и практическо значение

По-съществените научни и научно-приложни приноси на изследването са следните:

Формулирана е дефиниция на правото на оспорване на преобразуването: правото на оспорване на преобразуването на търговски дружества е призната и гарантирана от закона възможност на носителите на това право /съдружник/акционер в участващо в преобразуването дружество или участващо в преобразуването дружество/ да оспорят процедурата по преобразуване при наличието на допуснат порок в процедурата от изрично изброените в съответните разпоредби на ТЗ.

С разработката за първи път в теорията на дружественото право е проведено разграничение между отделните основания за оспорване на преобразуването:

1./ нарушаването на специалните правила, предвидени в глава 16 от ТЗ, винаги е основание за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ, респ. чл. 264к, ал. 1, т. 2 ТЗ;

2./ основанието за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 1 ТЗ, респ. чл. 264к, ал. 1, т. 1 ТЗ поради недействителност на договора, проекта за договор, плана за преобразуване, касае само тези пороци, които не са включени изрично от законодателя като основания за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ, респ. чл. 264к, ал. 1, т. 2 ТЗ поради нарушение на специалните правила, предвидени в глава 16 от ТЗ;

3./ основанието за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 3, пр. 1 ТЗ, респ. чл. 264к, ал. 1, т. 3, пр. 1 ТЗ, когато решението за преобразуване противоречи на императивни разпоредби на закона, е налице само при процесуалната незаконосъобразност на решението за преобразуване на капиталови търговски дружества поради нарушения на императивни законови разпоредби, извън тези разпоредби, които са предвидени в глава 16 от ТЗ;

4./ основанието за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 3, пр. 1 ТЗ, респ. чл. 264к, ал. 1, т. 3, пр. 1 ТЗ касае нарушаване на

установени от самото дружество правила във вътрешния учредителен документ на дружеството.

В изследването е разгледана подробно същността на решението за преобразуването като комплекс от решения във връзка с всички свързани с преобразуването промени. Решението, с което се одобрява договорът/планът за преобразуването, инкорпорира в себе си решения по всички останали въпроси, свързани с преобразуването. Това е така, предвид съдържанието на договора/плана за преобразуването, в който са уредени всички въпроси, свързани с дяловете/акциите, съотношението на замяна, членствените правоотношения, правата и задълженията, които се придобиват в резултат на преобразуването.

В темата се съдържат насоки към тълкуването на понятия и дефиниции, използвани от законодателя. Посочено е, че „съгласието на съдружник/акционер“ по чл. 262р, ал. 3 ТЗ следва да се тълкува разширително и да се даде възможност за саниране на липсата на дадено съгласие по надлежния ред и, когато изначално съдружникът/акционерът е гласувал против преобразуването. „Пълен достъп по електронен път“ по смисъла на чл. 262н, ал. 2, изр. 2 ТЗ означава достъп по всяко време до окончателното произнасяне по заявлението за вписване на преобразуването или изтичане на срока по чл. 263б, ал. 1 ТЗ, но и възможност за сваляне, принтиране и въобще свободно ползване на материалите.

В изследването е застъпено становище, че началният момент за предявяването на иска за оспорване на преобразуването при сегашната законодателна рамка не е зависим от твърдо определен времеви момент, а зависи от отделния порок, предмет на иска, и проявата му. Констатирана е възможността за обективно съединяване на еднородни и разнородни претенции в производството. Разграничени са субективните предели на

силата на пресъдено нещо на решението при оспорване на преобразуването при уважаването и при отхвърлянето на претенцията.

Научни приноси могат да се извлекат и от множеството предложения за законодателни изменения, които да спомогнат подобряване на правната рамка. Настоящата правна уредба относно оспорването на преобразуването на търговски дружества не е най-удачната и би могла да създаде проблеми при правоприлагането ѝ. В дисертационния труд се правят редица конкретни предложения *de lege ferenda*, които могат да се систематизират по следния начин:

1./ предложения за изменения на правната уредба, касаещи материалноправните аспекти на оспорването на преобразуването на търговски дружества;

2./ предложения за изменения на правната уредба, касаещи процесуалноправните аспекти на оспорването на преобразуването на търговски дружества.

Основните предложения за подобряване на правната уредба относно материалноправните аспекти на оспорването на преобразуването на търговски дружества са:

— подобряване на правната уредба относно задължението за предоставяне на информация при преобразуване на съдружници и акционери — уреждането на последиците от временното нарушаване на достъпа до интернет страницата, на която е осигурен достъп до материалите, свързани с преобразуването, предизвикано от технически или други фактори;

— проверителят при всички случаи да се назначава от Агенцията по вписванията, предвид разпоредбите на чл. 96, пар. 1, чл. 125, пар. 2 и чл. 142, пар. 1 от Директива (ЕС) 2017/1132;

— предложение при проверката на капитала по чл. 262ф ТЗ предвид голямата му значимост за трети лица да се предвиди и назначаване на

лицензирани оценители с оглед изчислението на чистата стойност на имуществото на преобразуващото се или новоучредено дружество;

— предложения за замяна/отпадане на част от основанията за оспорване на преобразуването — 1./ да отпадне като основание за оспорване на преобразуването липсата на договор/проект за договор, план за преобразуване, тъй като наличието на договор/проект на договор за преобразуването е *conditio juris* за реализиране на фактическия състав на преобразуването; 2./ като основание за оспорване на преобразуването да остане единствено „нищожност“ на договора/проекта за договора или плана за преобразуването, а не неговата „недействителност“; 3./ изричното самостоятелно изброяване като основания за оспорване на преобразуването на нарушенията във формата на договора/плана за преобразуване и в съдържанието на договора/плана за преобразуване би могло да бъде заличено, тъй като се обхваща от основанието за оспорване на преобразуването „недействителност“ на договора/плана за преобразуването; 4./ прецизиране на нарушенията, свързани с доклада на управителния орган, които могат да бъдат основание за оспорване на преобразуването, а именно, че нарушенията на чл. 262и, ал. 3 и ал. 4 ТЗ не представляват основания за оспорване на преобразуването; 5./ разпоредбите относно представянето на договора/плана за преобразуването и доклада на управителния орган в търговския регистър /чл. 262к ТЗ и чл. 264б, ал. 1 ТЗ/ да бъдат изключени от изчерпателния каталог на нарушенията, които са основания за оспорване на преобразуването; 6./ да отпадне разпоредбата на чл. 262м, ал. 3 ТЗ от основанията за оспорване на преобразуването, тъй като нарушаването на същата не би могло да е самостоятелна претенция за оспорване на преобразуването; 7./ да отпаднат нарушенията при увеличаване на капитала на приемащото/новоучреденото дружество като самостоятелни

основания за оспорване на преобразуването, предвид момента, в който се увеличава капиталът на приемащото/новоучреденото дружество.

Основните предложения *de lege ferenda* за подобряване на правната уредба, касаещи правото на иск за оспорване на преобразуването, са:

— законодателна намеса за промяна на кръга на легитимираните лица, които могат да предявят иск — да бъде изменена уредбата, като всяко заинтересовано лице да може да предяви иск за оспорване на преобразуването, ако при преобразуването е допуснато нарушение от изброените в чл. 263о, ал. 1, т .1-3 ТЗ, което обаче да засяга неговата правна сфера;

— предложение *de lege ferenda* законодателят да предвиди при предявен иск за оспорване на преобразуването съдът незабавно да уведомява Агенцията по вписванията за това *ex officio*. Желателно е разпоредбата, която дава право на лицата, предявили иска, да уведомят Агенцията по вписванията за предявения иск, да се запази. По този начин ще са налице два кумулативни способа за уведомяването на Агенцията по вписванията и това ще спомогне за осигуряване гласност на спора;

— *de lege ferenda* да са вмени на съда задължение незабавно след влизане в сила на решение по иск за оспорване на преобразуването да уведоми Агенцията по вписванията *ex officio*.

IV. Публикации във връзка с дисертационния труд

1./ Петров, К. Срок за предявяване на иска за оспорване на преобразуването на търговските дружества. — Сборник с доклади от IX национална конференция на докторантите в областта на правните науки, 2019, с. 35-46.

2./ Петров, К. Надлежни страни на иска по чл. 263о ТЗ. — Търговско право, 2018, бр. 4, с. 49-65.

3./ Петров, К. Специфичните функции на управителните органи на акционерните дружества при преобразуването. — Научни трудове на Института за държавата и правото, 2014, т. X, с. 313-324.